

Gelderland-Zuid

Inspirerend Kader en Meerjarenstrategie 2024 - 2027

GGD Gelderland-Zuid
19 december 2023
Conceptversie 3.0

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	2
VOORWOORD	3
INLEIDING	4
SAMENVATTING MEERJARENSTRATEGIE 2024-2027	5
1. INSPIREREND KADER GGD GELDERLAND-ZUID	6
2. MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE EN PUBLIEKE GEZONDHEID	7
3. RELEVANTE BELEIDSMATIGE ONTWIKKELINGEN	9
<i>Pandemische paraatheid</i>	9
<i>Vaccinatievoorziening bij de GGD</i>	9
<i>Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 en het Nationaal Preventieakkoord</i>	9
<i>Integraal Zorg Akkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)</i>	10
<i>Forensische geneeskunde</i>	10
<i>Gezondheid in de fysieke en sociale woonomgeving / Omgevingswet</i>	10
<i>Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming</i>	10
<i>Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028</i>	10
<i>Kansrijke Start</i>	11
<i>Nieuwkomers</i>	11
4. MEERJARENSTRATEGIE GGD 2024-2027	11
LEIDENDE PRINCIPES	11
STRATEGISCHE THEMA'S 2024-2027	12
1. <i>Informatiegestuurde aanpak als basis voor betrouwbare advisering</i>	12
2. <i>Adviseren over preventie en vormgeven van groepsgerichte preventie</i>	13
3. <i>Versterken samenwerking zorg en veiligheid ten behoeve van een betere inwonerondersteuning</i> ..	14
4. <i>Gezondheidsbescherming en -bevordering in het sociale en fysieke domein</i>	15
BIJLAGE 1. GEZONDHEIDSSITUATIE INWONERS	17
BIJLAGE 2. TERUGBLIK MEERJARENSTRATEGIE 2020-2023	22

Voorwoord

De publieke gezondheidszorg richt zich op het bevorderen van gezond en vitaal leven van haar inwoners, het verminderen van risico's, het bieden van ondersteuning en bescherming aan kwetsbare groepen. Deze taken sluiten aan bij de maatschappelijke opgave waar gemeenten voor staan. Elke vier jaar stelt het Algemeen Bestuur het beleidsplan/meerjarenstrategie van de GGD vast. Hierin is de strategisch-inhoudelijke ontwikkelrichting van de GGD beschreven.

Voorafgaand aan de meerjarenstrategie presenteren we het Inspirerend Kader, waarin de missie van de GGD is geconcretiseerd in beloften die we doen aan onze inwoners, medewerkers, gemeenten en samenwerkingspartners. Het Inspirerend Kader benutten we om waar de GGD voor staat, te doorleven binnen de gehele organisatie, zodat we met elkaar een gemeenschappelijke focus hebben.

Voor u ligt de concept meerjarenstrategie 2024-2027. Het betreft een actualisatie van de meerjarenstrategie 2020-2023. De concept meerjarenstrategie is opgesteld met betrokkenheid van bestuur, gemeentebesturen en medewerkers van de GGD. Ook hebben raadsleden in Rivierenland en regio Nijmegen hun input gegeven.

Graag zou GGD Gelderland-Zuid deze meerjarenstrategie willen uitvoeren in de jaren 2024-2027, samen met gemeenten en haar netwerkpartners! Doet u met ons mee?

Dr. ir. Moniek Pieters
Directeur Publieke Gezondheid

CONCEPT

Inleiding

Het Algemeen Bestuur heeft op 14 april 2022 besloten om de meerjarenstrategie te actualiseren voor de jaren 2024 t/m 2027 en geen geheel nieuwe meerjarenstrategie te ontwikkelen. Redenen hiervoor zijn dat de coronabestrijding van de GGD centraal stond in de jaren 2020 t/m 2022. En het feit dat volgens het Algemeen Bestuur de leidende principes, strategische thema's en speerpunten uit de strategie 2020-2023 nog zeer actueel zijn. Vandaar dat in deze, voor u liggende, meerjarenstrategie 2024-2027 is voortgebouwd op de principes en thema's, zoals die zijn opgesteld voor de strategie 2020-2023. Toch zien we dat vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen een actualisatie en aanscherping van deze principes en thema's nodig is. Deze actualisatie en aanscherping is opgenomen in onderhavige geactualiseerde meerjarenstrategie 2024-2027.

De missie van GGD Gelderland-Zuid luidt: "Het bewaken, beschermen en bevorderen van de publieke gezondheid, in samenhang met zorg, welzijn, onderwijs en veiligheid, met speciale aandacht voor kwetsbare groepen". Deze hebben we voor onze inwoners, gemeenten, samenwerkingspartners en medewerkers uitgewerkt in het Inspirerend Kader van de GGD; dit Inspirerend Kader is opgenomen voorafgaande aan de meerjarenstrategie (zie hoofdstuk 1).

Het Inspirerend Kader, de maatschappelijke opgave (zie hoofdstuk 2), relevante beleidsmatige ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3), de gezondheidssituatie in de regio (zie bijlage 1) en de terugblik op de uitvoering van de meerjarenstrategie 2020-2023 (zie bijlage 2) vormen de uitgangspunten voor de geactualiseerde meerjarenstrategie 2024-2027 (zie hoofdstuk 4). In dit hoofdstuk worden de geactualiseerde leidende principes en de strategische thema's voor de jaren 2024-2027 beschreven¹.

De voor u liggende meerjarenstrategie geeft de *inhoudelijke* ontwikkelrichting aan van GGD Gelderland-Zuid voor de jaren 2024-2027. En helpt ons bij het maken van professionele keuzen. Ieder jaar wordt de meerjarenstrategie geoperationaliseerd in meetbare doelstellingen en te bereiken resultaten in de programmabegroting van de GGD; deze wordt vervolgens na vaststelling uitgevoerd. De operationalisering van de meerjarenstrategie zal worden bepaald door prioritering binnen de budgettaire mogelijkheden van gemeenten². Deze budgettaire mogelijkheden bepalen de mate waarin resultaten kunnen worden behaald.

De meerjarenstrategie van de GGD richt zich op de uniforme taken. Het werkveld van de GGD is breed. Zo ook de vraagstukken die er liggen. Aanvullend op de uniforme taken kunnen gemeenten specifieke vraagstellingen aan de GGD voorleggen en werkzaamheden facultatief afnemen op basis van additionele financiering. Deze facultatieve taken worden in samenhang met de uniforme taken van de GGD uitgevoerd. Dit is mogelijk op het gehele werkveld van de GGD. Ook zet de GGD zich in voor het verwerven van middelen via fondsen, zodat externe financiering voor (landelijke) prioriteiten kan worden benut.

¹ De actualisatie van de leidende principes en strategische thema's is tot stand gekomen na consultatie van gemeenteraden en ambtenaren van de deelnemende gemeenten, het algemeen bestuur en het management van de GGD.

² Het is bekend dat de financiële positie van gemeenten onder druk staat.

Samenvatting Meerjarenstrategie 2024-2027

De volksgezondheid in Nederland staat onder druk met een lagere levensverwachting en toenemend aantal chronische ziekten. De GGD is als gemeentelijke gezondheidsdienst van de 14 gemeenten in Gelderland-Zuid het gezicht van de publieke gezondheid in onze regio. De publieke gezondheidszorg richt zich op het bevorderen van gezond en vitaal leven van haar inwoners, het verminderen van risico's, het bieden van ondersteuning en bescherming aan kwetsbare groepen. Deze taken sluiten aan bij de maatschappelijke opgave waar gemeenten voor staan.

Uit de landelijke, regionale en lokale preventieakkoorden, het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is er veel aandacht voor het bevorderen van de volksgezondheid. Er is een steeds groter besef van het belang van preventie en een integrale aanpak voor een gezonde leefstijl en leefomgeving met aandacht voor onderliggende factoren, zoals armoede, werk en inkomen, en laaggeletterdheid. Hiervoor is een aanpak vereist met een andere benadering doordat veel oorzaken buiten het individuele domein en zorgdomein liggen.

Voor de uitvoering van de taken, werkt de GGD daarom vanuit twee leidende principes:

1. Aansluiting bij de gemeenten, waarbij gemeenten zowel opdrachtgever zijn als netwerkpartner. De GGD is de gezondheidsdienst van en voor gemeenten, waarbij lokale nabijheid een vereiste is.
2. Netwerkaanpak, waarbij verbinden van kennis en samenwerking met partners, op lokaal, regionaal en landelijk niveau, centraal staat. De netwerkaanpak kan leiden tot het samen organiseren van dienstverlening (netwerkorganisatie) om kwaliteit en integraliteit voor de inwoners te verhogen en/of dienstverlening te kunnen borgen.

De maatschappelijke opgave van gemeenten, de gezondheidssituatie van onze inwoners, de lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen en het takenpakket van de GGD vormen de uitgangspunten voor de meerjarenstrategie 2024 – 2027.

De strategische thema's waar de GGD in de periode 2024 - 2027 op inzet zijn:

1. Informatiegestuurde aanpak als basis voor betrouwbare advisering
2. Adviseren over preventie en vormgeven groepsgerichte preventie
3. Versterken samenwerking zorg en veiligheid ten behoeve van betere inwonerondersteuning
4. Gezondheidsbescherming en -bevordering in het sociale en fysieke domein.

1. Inspirerend kader GGD Gelderland-Zuid

In dit hoofdstuk presteren we het Inspirerend Kader van GGD Gelderland-Zuid. Het is de overkoepelende boodschap en belofte van de GGD aan de inwoners van de regio Gelderland-Zuid, aan onze medewerkers, gemeenten en samenwerkingspartners. In de meerjarenstrategie 2024 – 2027 beschrijven we op welke manier we de komende vier jaar vorm en inhoud en inhoud geven aan dit Inspirerend Kader.

Alle inwoners van Gelderland Zuid verdienen een gezond en veilig leven.

De GGD is er voor alle inwoners van Gelderland-Zuid, zonder uitzonderingen. Door onze inzet en deskundigheid, verkleinen we de gezondheidskloof. En vergroten we de kans op een gezond en veilig leven voor jong en oud. Mensen met een kwetsbaarheid krijgen onze extra aandacht. Hiermee bedoelen wij mensen die, om welke reden dan ook, het verst afstaan van een gezond en veilig leven. Zij hebben ons namelijk het hardst nodig.

Wij monitoren de gezondheid en sociale veiligheid van alle inwoners. Zo weten wij waar onze inzet het meeste nodig is. En zo kunnen wij onze preventiemaatregelen richten op specifieke groepen inwoners. Met als doel dat iedereen kan meedoen en zo gezond en veilig mogelijk kan leven.

Onze belofte aan de inwoner

Wij zijn er voor alle (tijdelijke) inwoners van Gelderland-Zuid, ook voor jou. We ondersteunen je graag op een manier die bij jou en jouw situatie past. We vinden het belangrijk dat jij zo lang mogelijk zelf je eigen gezondheid en veiligheid bepaalt. We kijken ook naar de omgeving waarin je leeft. Deze proberen we zo in te richten dat gezond en veilig gedrag normaal en natuurlijk is.

Wij willen voor jou een herkenbaar en vertrouwd aanspreekpunt zijn. Ons hogere doel is om jou te ondersteunen zo lang mogelijk een gezond en veilig leven te leiden. Daar zetten wij ons maximaal voor in.

Onze belofte aan de medewerker

Wij vragen van jou om te werken vanuit jouw drijfveren, talenten en motivatie. Zodat je bijdraagt aan een gezonder en veiliger leven voor de inwoners van Gelderland-Zuid. Samen bouwen we aan een stimulerende en ondersteunende werkomgeving waarin je kunt groeien.

Wij bieden een werkplek waar je jezelf kunt ontwikkelen op het gebied van kennis, vaardigheden, houding en gedrag. Wij zijn duidelijk in wat we van jou verwachten en geven aan binnen welke kaders jij jouw werk kunt uitvoeren. Wij willen dat jij de regie op jouw eigen werk en werkgeluk kunt vergroten. Wij geven leiding vanuit vertrouwen. En staan voor een veilig werkklimaat waarin we het beste in elkaar naar boven halen.

Dat betekent dat we het geven en ontvangen van feedback aanmoedigen. Dit draagt bij aan jouw persoonlijke en professionele groei en het continu verbeteren van onze organisatie. Zo maken we samen een omgeving waarin iedereen zich gehoord en gewaardeerd voelt. En waarin je jezelf kunt zijn.

Onze belofte aan de gemeenten.

Samen met jullie werken wij aan een sterke publieke gezondheid in Gelderland-Zuid. Wij ontwikkelen samen met de gemeenten de financiële en kwalitatieve kaders die ons in staat stellen om ons maximaal in te zetten voor gezonde en veilige inwoners.

Ons werk sluit altijd aan op gemeentelijk beleid. We pakken kansen en luisteren goed naar de behoeften van inwoners, gemeenten en samenwerkingspartners.

We zijn laagdrempelig en werken vanuit vertrouwen. We streven naar open en reflectieve dialogen, om samen tot opdrachten te komen die ertoe doen. Hierbij werken we informatiegestuurd en van daaruit geven we geven gevraagd en ongevraagd deskundige en betrouwbare adviezen. Om deze te kunnen geven, bouwen we expertise en specialisme op vanuit de laatste wetenschappelijke inzichten.

Ook in crisissituaties kunnen jullie op ons rekenen. We zijn flexibel en doelgericht, bewegen mee en anticiperen op de omgeving.

Onze belofte aan de samenwerkingspartners

Wij geloven dat we samen meer bereiken dan alleen. We beseffen dat gezondheid, preventie en veiligheid niet alleen thema's van de GGD zijn. Het zijn belangrijke thema's waar meer organisaties zich hard voor maken.

Ons belangrijkste doel is altijd de inwoner verder helpen. Daarom stellen we het belang van de inwoner boven het belang van organisaties. Je zult ons zien samenwerken in alle situaties waarbij dit van meerwaarde is voor onze inwoners.

Werk je met ons samen? Dan kun je verwachten dat wij werken vanuit een gezamenlijk doel en onze deskundigheid maximaal inzetten, om het voor onze inwoners gezonder en veiliger te maken.

2. Maatschappelijke opgave en Publieke gezondheid

Onze volksgezondheid staat onder druk en Nederland heeft zijn leidende positie binnen de EU op dit gebied grotendeels verloren. De levensverwachting is gedaald, waarbij de helft van de Nederlanders één of meer chronische ziekten heeft (Zorgmonitor 2019, Nivel) en er bestaan aanzienlijke sociaaleconomische gezondheidsverschillen in levensverwachting³. Er is dan ook terecht veel aandacht voor het bevorderen van de volksgezondheid, zowel vanuit het Rijk als vanuit gemeenten, GGD'en en verschillende partijen in de samenleving. Dit blijkt onder andere uit de landelijke, regionale en lokale preventieakkoorden, het recent gesloten Integraal ZorgAkkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

De Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) speelt volgens de Wet publieke gezondheid (Wpg) een centrale rol in het bewaken, bevorderen en beschermen van de gezondheid van haar inwoners. De publieke gezondheidszorg streeft ernaar om de gezondheid en vitaliteit van haar inwoners te bevorderen, risico's te verminderen en ondersteuning te bieden aan kwetsbare groepen. Daarnaast biedt het bescherming daar waar inwoners dit zelf niet kunnen. Deze taken sluiten naadloos aan bij de bredere maatschappelijke opgave waar gemeenten voor staan, namelijk het in samenhang organiseren van goede zorg en maatschappelijke ondersteuning voor hun inwoners. Deze verantwoordelijkheden op het gebied van volksgezondheid zijn onlosmakelijk verbonden met andere beleidsterreinen, zoals wonen, werk en inkomen, zorg, welzijn, onderwijs, sport en veiligheid.

De GGD staat in dienst van de gemeenten en fungeert als het gezicht van de publieke gezondheid in de regio. De GGD is van en voor de gemeenten en voert verschillende taken uit in opdracht van de 14 gemeenten in Gelderland-Zuid op basis van de Wpg en taken, die aan haar opgedragen zijn. Primair gaat het daarbij om de taken gezondheidsbescherming, gezondheidsmonitoring, publieke gezondheid bij rampen en crises en toezichthouden, die door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) de 4 pijlers van de GGD worden genoemd. Overige belangrijke taken betreffende de jeugdgezondheidszorg, openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz), Veilig Thuis, gezondheidsbevordering en forensische geneeskunde.

De GGD is zowel regionaal georganiseerd als lokaal aanwezig. Ze speelt een zichtbare en nabije rol in het uitvoeren van taken zoals jeugdgezondheidszorg en gezonde scholen. De GGD onderzoekt, adviseert en ondersteunt gemeenten bij het ontwikkelen van lokaal gezondheidsbeleid, waarbij ze inspeelt op lokale behoeften en prioriteiten. Op regionaal niveau bundelt de GGD haar kennis en expertise die doelgericht wordt ingezet. Daarnaast vervult de GGD een vangnetfunctie voor de meest

³ Rapport 'Op Onze Gezondheid' van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS)

kwetsbare inwoners en zorgt ze voor de juiste doorverwijzing naar passende zorg. Ook Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld is onderdeel van de GGD. In crisissituaties vervult de GGD haar rol als crisisorganisatie.

Het is duidelijk dat er meer nodig is voor een toekomstbestendige publieke gezondheid. Nieuwe bedreigingen dienen zich aan die de publieke gezondheid kunnen schaden, zoals de gevolgen van klimaatverandering, infectieziekten, stijgende kosten van levensonderhoud en toenemende armoede. Ook de oorlog in Oekraïne heeft zijn impact. Daarnaast zijn het bevorderen van een goede gezondheid en welzijn, het verminderen van gezondheidsverschillen en kansenongelijkheid, essentieel om de toegankelijkheid van de gezondheidszorg te waarborgen. Er is steeds meer bekend over de wijze waarop een effectieve gezondheidsbevorderende aanpak eruit moet zien. Het aanpakken van de oorzaken van ongezonde leefstijl en gedrag vereist meer inzet en een andere benadering van de publieke gezondheidszorg. Veel van deze oorzaken liggen namelijk buiten het individuele domein en ook buiten het zorgdomein⁴. Gerichtte interventies op individuen om leefstijl en gedrag te veranderen blijken simpelweg niet voldoende effectief te zijn. Om deze reden is een robuuste en goed uitgeruste infrastructuur nodig op het snijvlak van verschillende levensdomeinen en op het terrein van preventie.

Beleidskeuzes zijn niet allemaal bedoeld om gezondheid te beïnvloeden maar hebben vaak wel invloed hierop. Het laten meewegen van de gevolgen van beleid op gezondheid biedt kansen. *Health in and for all policies* is een belangrijke ontwikkeling, die zowel internationaal als nationaal, veel aandacht besteedt aan kruisbestuiving tussen verschillende terreinen, thema's en beleidskaders met als doel om gezondheid als rode draad te verankeren. Om *Health in and for all Policies* daadwerkelijk van de grond te krijgen, is samenwerking tussen de verschillende beleidsvelden (ook binnen gemeenten) essentieel. Samenwerking tussen de verschillende sectoren is nodig om tot actie te komen en om daadwerkelijke resultaten te bereiken.

Bovenstaande gaat over ontwikkeling op gebied van toekomstbestendige zorg en ondersteuning. Dit vraagt samenwerking tussen gemeenten en GGD'en en is al een uitdaging op zich. Daarnaast zijn er nog andere maatschappelijke ontwikkelingen die effect hebben op de organisatie van de GGD:

- Het tekort aan voldoende gekwalificeerd personeel; nu en in de toekomst door verdergaande ontgroening en vergrijzing. Dit vraagt om een andere manier van organiseren en dienstverlening. Slimmer werken door te innoveren. Werken in netwerken vanuit de bedoeling. Ontwikkelen van digitale oplossingen, e-health, zorg op afstand en inzetten op gezondheidsvaardigheden en digivaardigheden. Daarnaast is intern goed werkgeverschap, het binden en boeien van onze medewerkers en het tijdig inspelen op voorziene ontwikkelingen in ons personeelsbestand een belangrijk aandachtspunt. Belangrijk is om te anticiperen op bovengenoemde krapte door aanscherping van het verzuim- en vitaliteitsbeleid en het creëren van doorgroei- en doorstroommogelijkheden. Het doel is om hiermee een lager verzuim, minder verloop en een hogere medewerkerstevredenheid te bereiken.
- Positieve Gezondheid, een gezonde leefstijl, terugdringen gezondheidsachterstanden/kansenongelijkheid, vitaal ouder worden en langer thuis wonen, het versterken van gemeenschapszin en een inclusievere samenleving (vs polarisatie), demedicalisering en het beter verbinden van het sociaal en medisch domein. Deze ontwikkelingen vinden hun plek in de meerjarenstrategie. Daarnaast is mentale weerbaarheid en de druk op dagelijks leven een thema dat met name voor jongeren en jongvolwassenen de aandacht vraagt.
- Beperkte financiële middelen vragen om het maken van keuzen. Wat doen we wel en met welke kwaliteit. Er is een gebrek aan voldoende financiële middelen om alle taken volgens de vastgestelde kwaliteitsnormen uit te voeren. Dan wordt het belangrijk om te bekijken hoe we dingen anders kunnen organiseren en/of uitvoeren, zonder tekort te doen aan de wettelijke verplichtingen.

⁴ Rapport 'Op Onze Gezondheid' van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS)

3. Relevante beleidsmatige ontwikkelingen

In dit hoofdstuk worden de voor de GGD Gelderland-Zuid relevante beleidsmatige ontwikkelingen beschreven.

Pandemische paraatheid

Globalisering, klimaatverandering en intensief dier-mens contact verhogen de kans op nieuwe introducties van infectieziekten. Het Kabinet heeft geld vrijgemaakt om de pandemische paraatheid van GGD'en te versterken. Het Ministerie van VWS, GGD GHOR Nederland en de GGD'en hebben hiervoor een plan opgesteld. De capaciteit en expertise van GGD'en wordt versterkt. Werkwijzen worden uniformer ingericht om landelijke opschaling te vergemakkelijken. De bovenregionale samenwerking wordt versterkt. Daarnaast is de Landelijke Functie Opschaling Infectieziektebestrijding (LFI) opgericht binnen het RIVM. De LFI heeft de landelijke regie tijdens pandemieën en is verantwoordelijk voor een adequate voorbereiding (paraatheid) op toekomstige infectiecrises.

Vaccinatievoorziening bij de GGD

Als stap naar een flexibel en toekomstbestendig vaccinatiestelsel heeft het Kabinet besloten om een publieke vaccinatievoorziening voor volwassenen bij de GGD'en te organiseren. De vaccinatievoorziening voorziet in eenduidige voorlichting over vaccinaties en een doelmatige organisatie. Voor griep- en pneumokokkenvaccinaties wordt de verandering geleidelijk doorgevoerd, en gekeken naar welke partij het beste geschikt is in de toekomst. Huisartsen blijven voorlopig deze vaccinaties uitvoeren. GGD Gelderland-Zuid zal coronavaccinaties en vaccinaties door de Jeugdgezondheidszorg integreren in de nieuwe vaccinatievoorziening.

Het Rijksvaccinatieprogramma blijft zich ontwikkelen met nieuwe vaccins, groeiende kennis en aandacht voor nieuwe infectieziekten. Er zullen in de komende jaren nieuwe vaccinaties aan het programma worden toegevoegd. Extra financiering wordt verstrekt voor de uitbreiding en monitoring van het programma via het gemeentefonds, terwijl het RIVM de kosten van de vaccinaties dekt. Het Kabinet heeft besloten om de vaccinatie tegen het rotavirus aan alle pasgeborenen aan te bieden en op te nemen in het programma vanaf begin 2024. De vaccinatie tegen meningokokken B zal ook in de toekomst worden beoordeeld, en er blijft aandacht voor andere vaccinaties. Voortschrijdende kennis maakt het mogelijk om steeds meer ziekten te vaccineren

Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 en het Nationaal Preventieakkoord

Elke vier jaar wordt de lokale nota gezondheidsbeleid vastgesteld door gemeenten in samenwerking met de GGD. De landelijke nota Gezondheidsbeleid is hierin richtinggevend voor de invulling van het lokale gezondheidsbeleid in gemeenten, als onderdeel van de vierjarige beleidscyclus volksgezondheid.

Belangrijke punten in de landelijke nota zijn: (1) de invloed van achterliggende problemen zoals armoede, laaggeletterdheid en eenzaamheid op de gezondheid, (2) het concept van positieve gezondheid, en (3) samenwerking waarbij gezondheid een verbindend thema is bij alle beleidsvelden. De nota richt zich op vier actuele gezondheidsvraagstukken: het verbeteren van de fysieke en sociale leefomgeving, het verminderen van gezondheidsachterstanden, het verlichten van druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen, en het bevorderen van vitaal ouder worden. Deze vraagstukken zijn gekozen omdat deze gezondheidsvraagstukken een grote ziektelast veroorzaken. De inzet is gericht op het realiseren van gezondheidswinst voor kwetsbare groepen en kostenbeheersing van de zorguitgaven.

Het Nationaal Preventieakkoord richt zich op een gezonder Nederland. Met dit akkoord werken maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, zorgaanbieders, zorgverzekeraars, gemeenten en sportverenigingen aan een integrale en samenhangende aanpak. Het akkoord heeft als doel dat over ruim twintig jaar roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik drastisch zijn teruggedrongen. Op basis van het Nationaal Preventieakkoord wordt gestimuleerd en ondersteund dat er bij

(samenwerkende) gemeenten een lokale of regionale aanpak op preventie komt. Dit stelt ons in staat om het gezondheidspotentieel maximaal te benutten door rekening te houden met de lokale situatie.

Integraal Zorg Akkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

In september 2022 ondertekende het Kabinet met zorgverzekeraars en zorgpartijen het Integraal Zorg Akkoord (IZA) om de zorg goed, toegankelijk en betaalbaar te houden. In het IZA is vastgelegd dat gemeenten en zorgverzekeraars een regiobeeld en -plan opstellen. De GGD wordt genoemd als kennispartner bij het opstellen van het regiobeeld. Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is ook ondertekend en omvat afspraken over hoe het preventief gezondheidsbeleid kan worden versterkt en duurzaam kan worden geborgd ten behoeve van een gezonde generatie in 2040. Gemeenschappelijke doelen in het GALA zijn onder andere het verminderen van gezondheidsachterstanden, het creëren van een gezonde fysieke leefomgeving, het versterken van de sociale basis en het bevorderen van een gezonde leefstijl. Het GALA benadrukt de rol van GGD als kennispartner en coördinator van regionale samenwerking.

Forensische geneeskunde

Er is een groot tekort aan forensisch geneeskundigen ontstaan door hoge uitstroom wegens pensionering en lage instroom van nieuwe artsen. De GGD heeft moeite met het invullen van dienstroosters en waarschuwt voor het risico op een tekort aan dienstverlening. Om de taken van de GGD toekomstbestendig te maken, gaat GGD Gelderland-Zuid bovenregionaal samenwerken met andere GGD'en in de regio Oost-Nederland.

Gezondheid in de fysieke en sociale woonomgeving / Omgevingswet

De Omgevingswet, die vanaf 1 januari 2024 van kracht is, streeft naar een gezonde en veilige leefomgeving. Het combineert een groot aantal wetten en brengt het fysieke en sociale domein samen. Participatie van stakeholders is belangrijk om tot een evenwichtige en gezonde inrichting van de omgeving te komen. De landelijke gezondheidsnota geeft prioriteit aan het verbeteren van de leefomgeving in wijken/gebieden met gezondheidsachterstanden.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

In opdracht van de VNG, de Ministeries van J&V en VWS is in 2021 een toekomstscenario voor een nieuwe inrichting voor de Nederlandse jeugd en gezinsbescherming ontwikkeld. Het plan is dat over vijf tot tien jaar: a) het Lokaal Team hulpverleent aan kind en gezin, b) functies van de Gecertificeerde Instellingen, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming zijn samengebracht in het Regionaal Veiligheidsteam, en c) dat er één vaste vertrouwde professional is die de gezinnen helpt. Het scenario betekent een grote innovatie en verandering in de jeugdbeschermingsketen, waarbij wordt overgestapt naar een gezinsgerichte benadering en een teammodel tussen organisaties. De uitgangspunten en realisatie van dit scenario kunnen grote organisatorische consequenties hebben voor de lokale sociale wijkteams, Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen en ook voor (de organisatorische inbedding van) Veilig Thuis binnen de GGD. In Gelderland wordt ervaring opgedaan met het werken volgens het toekomstscenario in twee proeftuinen in Nijmegen Dukenburg en Zaltbommel, waarbij Veilig Thuis ook betrokken is.

Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

De Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 heeft als doel om knelpunten in de jeugdzorg structureel aan te pakken. Daarnaast heeft de agenda tot doel om het jeugdzorgstelsel financieel houdbaar te maken voor de toekomst.

De Hervormingsagenda Jeugd bevat een groot pakket afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. Er zal structureel worden geïnvesteerd in de landelijke kwaliteit en effectiviteit van jeugdhulp. Ook komt er een aanpassing van de Jeugdwet, waardoor duidelijker wordt waarvoor kinderen en ouders hulp kunnen krijgen. Gemeenten worden verplicht bepaalde

specialistische zorg regionaal in te kopen om beschikbaarheid en continuïteit van zorg beter te organiseren. Daarnaast zullen wijkteams worden versterkt en moet betere samenwerking met bijvoorbeeld het onderwijs ervoor zorgen dat kinderen en jongeren meer met collectieve voorzieningen worden ondersteund en dat uithuisplaatsingen zoveel mogelijk worden voorkomen.

Kansrijke Start

Kansrijke Start is een landelijk actieprogramma, waarin gemeenten en het Rijk samen met medewerkers van wijkteams, welzijnswerk, volwassen-ggz, geboortezorg en GGD'en werken aan een kansrijke start voor zoveel mogelijk kinderen. Kansrijke Start doet een beroep op gemeenten en alle professionals in het sociale en medische domein om het belang van de eerste 1000 dagen uit te dragen en er actief op in te zetten.

Inmiddels werken alle gemeenten in de regio Gelderland-Zuid - samen met de GGD en andere partners uit het medische en sociale domein - aan een Kansrijke Start. Binnen Kansrijke Start kunnen allerlei interventies worden ingezet om (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie te helpen. Interventies, zoals Voorzorg, Nu Niet Zwanger, Rookvrije Start, Prenataal Huisbezoek, groepsconsulten met zwangeren, oudercafé's etc.

Nieuwkomers

Door de inval van Rusland in Oekraïne kwam een grote vluchtelingenstroom op gang. Daarnaast steeg ook het aantal asielzoekers. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de opvang van de (Oekraïense) vluchtelingen. De GGD verzorgt de publieke gezondheidszorg voor de vluchtelingen en asielzoekers.

4. Meerjarenstrategie GGD 2024-2027

In dit hoofdstuk presenteren we de actualisatie van de leidende principes en strategische thema's voor de jaren 2024 – 2027. Vanuit het Inspirerend Kader, de maatschappelijke opgave, relevante beleidsmatige ontwikkelingen (zie boven), de gezondheidssituatie in de regio (zie bijlage 1) en de terugblik op de uitvoering van de meerjarenstrategie 2020-2023 (zie bijlage 2) worden de geactualiseerde leidende principes en de strategische thema's voor de jaren 2024-2027 in dit hoofdstuk beschreven.

Leidende principes

Voor de uitvoering van de taken, werkt de GGD vanuit **twee leidende principes** om de belofte uit het Inspirerend Kader (zie hoofdstuk 1) waar te maken:

1. Aansluiting bij de gemeenten, waarbij gemeenten zowel opdrachtgever zijn als netwerkpartner. De GGD is de gezondheidsdienst van en voor gemeenten, waarbij lokale nabijheid een vereiste is.
2. Netwerkaanpak, waarbij verbinden van kennis en samenwerking met partners, op lokaal, regionaal en landelijk niveau, centraal staat. De netwerkaanpak kan leiden tot het gezamenlijk organiseren van dienstverlening (netwerkorganisatie) om kwaliteit en integraliteit voor de inwoners te verhogen en/of dienstverlening te kunnen borgen.

Strategische thema's 2024-2027

De volgende **strategische thema's** staan centraal in de periode 2024-2027:

1. Informatiegestuurde aanpak als basis voor betrouwbare advisering

Externe ontwikkelingen en samenwerkingen, zoals het IZA, GALA en het Nationaal Preventieakkoord tonen aan dat de GGD een belangrijke rol heeft als proactieve kennispartner. Om deze rol goed te kunnen vervullen, is informatiegestuurd werken essentieel. Het geeft beter inzicht in samenhangende regionale en lokale gezondheidsgegevens. Bovendien wordt in toenemende mate binnen de verschillende werkvelden van de GGD gewerkt op basis van actuele informatie en onderzoek. Onze informatiegestuurde aanpak wordt op deze manier gezien als ondersteuning van het uitvoerende werk door professionals. Informatiegestuurd werken dient als basis en onderlegger voor de uitvoering van vraagstukken rondom (groepsgerichte) preventie (strategisch thema 2), de verbinding tussen de domeinen zorg en veiligheid (strategisch thema 3) en gezondheidsbescherming in het sociale en fysieke domein (strategisch thema 4). Informatiegestuurd werken helpt ons om een speerpunt als 'verkleinen van de kansengelijkheid op gezondheid' te monitoren en om handelingsperspectieven te signaleren om vanuit ons netwerk verbeteracties/interventies in te zetten. Hetzelfde geldt voor het verbinden van domeinen zorg en veiligheid. Juist door de verschillen en overeenkomsten inzichtelijk te maken, kunnen we betere keuzes maken. Met als uitkomst dat we kwetsbare doelgroepen beter in beeld krijgen, zorg en advisering op maat te kunnen leveren, en efficiënt het werk kunnen organiseren. De GGD wil hiermee de informatiegestuurde aanpak van maatschappelijke opgaven verstevigen.

Het monitoren van de gezondheid van de inwoners is één van de wettelijk verplichte taken (Wpg) die de GGD vormgeeft. Voor deze kerntaak voeren GGD'en de gezondheidsmonitors voor kinderen, schoolgaande jeugd en volwassenen/ouderen uit. In samenwerking met het CBS en het RIVM worden regionale cijfers verwerkt tot een landelijk beeld. Vanuit deze wettelijke taak zal de GGD, samen met CBS en RIVM, de ontwikkeling van de gezondheidsmonitors voortzetten. Door gebruik te maken van nieuwe technieken en aanpakken kan het vergaren van gezondheidsinformatie worden versterkt en geborgd. De data uit de monitors stellen ons in staat om ons te verdiepen in een aantal groepen inwoners door de relaties in de data te onderzoeken. Denk hierbij aan inzichten over kwetsbare ouderen, jongvolwassenen, of mensen die aangeven moeite te hebben met rondkomen. Bovendien helpt het ons om regionale en lokale advisering rondom gezondheidsbevordering en preventie te optimaliseren. Hiermee bieden we de gemeenten handvatten om het gezondheids- en veiligheidsbeleid te verrijken en herijken, en ondersteunt het de gemeenten bij het maken van keuzes in dit lokale (preventieve) gezond- en veiligheidsbeleid.

Naast de verdieping en doorontwikkeling van de gezondheidsmonitors kan de GGD in de toekomst in samenwerking met andere organisaties, waaronder huisartsen en ziekenhuizen, verschillende databronnen aan elkaar koppelen en analyseren. Deze bronnen bestaan uit data van gemeenten, data uit de werkvelden van de GGD of openbare data. Door samen met gemeenten op te trekken, kunnen we thematisch relevante data combineren. Denk bijvoorbeeld aan het koppelen van gegevens over de gezondheid/eenzaamheid van ouderen aan kenmerken van een wijk en aan de inzet van een casemanager dementie. Of door informatie over verwijzingen vanuit onze jeugdartsen te relateren aan inzichten van jeugdhulpverlening en jeugdzorg en aan inkoopgegevens van de gemeente. Aangezien gezondheidsopgaven steeds integraler worden benaderd, biedt het analyseren van data kansen om verbanden tussen domeinen inzichtelijk te maken. In de datagedreven samenleving zijn gegevens steeds belangrijker om een weloverwogen besluitvormings- en beleidsproces te kunnen ondersteunen.

Vanwege het strategische belang van actuele gezondheidsinformatie, het koppelen en ontsluiten van gegevens en het ontwikkelen van methodieken en werkwijzen om zinvolle informatie te verkrijgen, brengt de GGD de verschillende disciplines samen in een Programma 'Onderzoek Informatie en Advies'. Binnen dit programma richten we ons op verdiepende analyses van de gezondheidsmonitoren en op de doorontwikkeling van gezondheidincijfers.ggdgelderlandzuid.nl, waar de nieuwste gezondheidscijfers online inzichtelijk gemaakt worden. Daarnaast richten we ons ook op verbreding van infrastructuur en onderzoeksomgeving, waardoor we kunnen aansluiten op landelijke ontwikkelingen.

Speerpunten:

- Versterken van informatiegestuurde aanpak van maatschappelijke opgaven binnen en buiten de GGD.
- Doorontwikkeling gezondheidsmonitors tot inzichtelijke gezondheidsinformatie over kwetsbare groepen.
- Het, in samenwerking met gemeenten, verrijken en combineren van thematisch relevante data ten behoeve van een verantwoord lokaal en/of regionaal gezondheid- en veiligheidsbeleid en de monitoring van de voortgang.

2. Adviseren over preventie en vormgeven van groepsgerichte preventie

Gezondheid wordt niet langer uitsluitend gezien als het domein van medische professionals, maar als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Bovendien wordt het belang hiervan ook benadrukt in de focus op preventie, zowel de Landelijke Gezondheidsnota als in het GALA. Daarom hanteren we in ons beleid het concept van 'positieve gezondheid': een brede definitie van gezondheid waarin sociaal en medisch domein gekoppeld zijn. We beschouwen gezondheid niet alleen als de afwezigheid van ziekte, maar als *het vermogen van individuen om fysieke, emotionele en sociale uitdagingen het hoofd te bieden en zoveel mogelijk zelf de regie te voeren* (M. Huber)⁵. In deze visie is gezondheid en zorg niet langer exclusief het domein van medische professionals, maar vereist het een allesomvattende aanpak. Niet de ziekte, maar een betekenisvol leven staat centraal. Hierbij wordt de nadruk gelegd op veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van mensen⁶.

De grootste gezondheidswinst is te behalen bij de meest kwetsbare groepen: ouderen, mensen in armoede en jeugd/jongvolwassenen. De GGD wil met een samenhangende aanpak vooral deze groepen bereiken en zet hiervoor kennis en kunde in. Bij alle belangrijke thema's, zoals [1] het verkleinen van kansongelijkheid, [2] het bevorderen van een gezonde leefstijl, [3] vitaal ouder worden en [4] de druk op dagelijks leven bij jeugd, speelt mentale gezondheid een rol. Armoede en kansongelijkheid zijn nauw met elkaar verbonden. Kansongelijkheid veroorzaakt stress als gevolg van armoedeproblematiek, wat het hele gezin treft en het opgroeien in een dergelijke omgeving tot een extra uitdaging maakt. Armoede hoeft niet per definitie tot langetermijnproblemen te leiden, maar als armoede langdurig is en gepaard gaat met minder beschermende factoren en meer risicofactoren, neemt de kans op ontwikkelingsproblemen bij kinderen toe (Hermanns e.a., 2005; Ince e.a., 2018)⁷.

Om preventie slim te organiseren, werkt de GGD aan een preventieve infrastructuur. Hieronder verstaan we de structuur waarin partijen binnen een gemeente, wijk of dorp samenwerken om gezondheidsproblemen te voorkomen, waarbij iedereen een bijdrage levert om dit op te lossen. Hierin stimuleert de GGD een goede verbinding tussen het medische en sociale domein. Bovendien is

⁵ Hoogleraar, arts en grondlegger van het gedachtegoed positieve gezondheid

⁶ <https://ggdgelderlandzuid.nl/gezond-leven/leefstijl/positieve-gezondheid/>

⁷ Regiobeeld Rijk van Nijmegen 2023

de GGD expert in het organiseren van preventie. Gezondheidsmakelaars fungeren als adviseurs en vormgevers van het gezondheidsbevorderende systeem binnen wijken, scholen en gemeenten. Ze adviseren en faciliteren gemeenten op basis van gegevens en informatie (wijkprofielen, monitoring) bij het ontwikkelen van gemeentelijk gezondheids- en veiligheidsbeleid en keuzemogelijkheden (doelen en agenda). Daarnaast coördineren en ontwikkelen ze projecten die preventie, zorg en welzijn met elkaar verbinden (versterking). Ze sluiten aan bij wat er speelt, kennen de lokale partners (relaties) en werken evidence based. Academische kennis en onderzoeksvaardigheden zijn van belang om een effectieve, samenhangende aanpak te realiseren.

Samen met de collega's van de jeugdgezondheidszorg vormen gezondheidsmakelaars een sterke preventieve basis in de wijken, scholen en gemeenten. Professionals die bekend zijn met de mensen en hun leefomstandigheden. De jeugdgezondheidszorg heeft een groot bereik, is laagdrempelig, werkt normaliserend en demedicaliserend door ouders te ondersteunen in het 'normaal' gezond en veilig op laten groeien van hun kinderen. Als het nodig is, dan verwijst de jeugdgezondheidszorg door.

De GGD versterkt de samenwerking met onderwijs en kinderopvang om tot een collectieve preventieve aanpak en een doorgaande lijn van geboorte tot volwassenheid te komen.

Speerpunten

In lijn met de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 en GALA richten wij ons op verschillende actuele gezondheidsvraagstukken en ketenaanpakken. Doordat deze vraagstukken een aanzienlijke ziektelast veroorzaken, kan preventieve aandacht leiden tot aanzienlijke gezondheidswinst voor kwetsbare groepen en/of kan bijdragen aan kostenbeheersing in de zorguitgaven.

Het adviseren over preventie en het vormgeven van groepsgerichte preventie richten wij in de periode 2024-2027 op de volgende thema's:

- Verkleinen van kansenongelijkheid
- Vitaal ouder worden (mede gezien de dubbele vergrijzing)
- Bevorderen van mentale gezondheid / voorkomen van mentale druk op dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen
- Bevorderen van gezonde leefstijl
- Aansluiten van groepsgerichte preventie bij 1^e-lijns zorgpreventie
- Preventie en aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld.

3. Versterken samenwerking zorg en veiligheid ten behoeve van een betere inwonerondersteuning

De domeinen zorg en veiligheid raken elkaar steeds meer binnen gemeenten. Het is van essentieel belang om vraagstukken binnen zorg en veiligheid (meer) te bekijken vanuit een ketensamenwerking. Denk hierbij aan de ontwikkeling van de proeftuinen bij Veilig Thuis of de ontwikkelingen rondom personen met onbegrepen gedrag en de Wet verplichte GGZ.

Bij Bijzondere Zorg en Veilig Thuis komen de politiemeldingen van de regio Gelderland-Zuid binnen. Wij zullen ons de komende jaren richten op verdere samenwerking tussen het zorg en veiligheidsdomein binnen de GGD. Wij geloven dat dit verbeteringen oplevert voor de inwoners van onze gemeenten.

We noemen Bijzondere Zorg en Veilig Thuis 'geëscaleerde zorg' binnen de GGD. Het uitgangspunt is namelijk dat elke aanmelding, traject of onderzoek bij deze afdelingen één traject te veel is. Onveilige en geëscaleerde situaties willen we te allen tijde zien te voorkomen voor onze inwoners.

De openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz) van Bijzondere Zorg richt zich op kwetsbare volwassenen, vaak met multiproblematiek (verslaving, schulden, beperkingen etc.). Klanten van Bijzondere Zorg kunnen door hun gedrag overlast veroorzaken voor hun directe omgeving en/of zorgmijdend zijn. De aanpak van Bijzondere Zorg kenmerkt zich door 'erop af' te gaan en inwoners te ondersteunen in het vinden van de juiste zorg. Per gemeente heeft Bijzondere Zorg vaste aanspreekpunten; deze zijn bekend met de gemeente en hun kwetsbare doelgroep. Bijzondere Zorg werkt veel samen met de politie, crisisdienst (GGZ), verslavingszorg, beschermd wonen, maatschappelijk werk en de sociale teams van gemeenten.

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Sinds de start (2015) is het aantal meldingen explosief gegroeid. Hierdoor is onveiligheid van kinderen, maar ook van volwassenen en ouderen, beter in beeld. De instroom van meldingen, de continue wijzigingen in het landelijke werkproces zorgen echter voor een grote druk op de organisatie van Veilig Thuis met groeiende werkvoorraden. Het met alle partners in de keten goed samenwerken om overdragen vanuit Veilig Thuis naar het veld (waaronder gemeentelijke sociale wijkteams) soepel te laten verlopen vereist continue aandacht en blijvende investering in expertise bij alle partners. Om structurele onveiligheid zoveel mogelijk te voorkomen is blijvende investering nodig in de samenwerking en afspraken met netwerkpartners in de zorg- en strafketen, met politie, justitie, jeugdzorg, veiligheidshuis, reclassering en gemeentelijke sociale wijkteams. Binnen de GGD willen we hiertoe de samenwerking tussen JGZ en Veilig Thuis versterken, om de preventieve aanpak vanuit de JGZ te benutten om onveiligheid in gezinnen te voorkomen.

Speerpunten:

- Datgene wat de inwoner of situatie nodig heeft is leidend. De GGD zal hiertoe medewerkers ruimte geven om te doen wat voor inwoners het meest toegevoegde waarde heeft; protocollen moeten daaraan ondersteunend en faciliterend zijn.
- Het leveren van een integraal advies aan de inwoner op gebied van zorg en veiligheid. In acht nemen dat elke aanmelding of traject uniek is.
- Naar buiten treden als één GGD. Interne processen Veilig Thuis en Bijzondere Zorg zijn zo op elkaar afgestemd dat inwoners en samenwerkingspartners laagdrempelig en makkelijk kunnen melden en snel geholpen worden. Warme overdracht naar onze samenwerkingspartners is hierbij een belangrijk aspect, zodat de inwoner continuïteit ervaart.
- Het initiëren van preventieve maatregelen om escalatie te voorkomen door het inzetten van onze informatie en kennis over geëscaleerde zorg, omdat iedere onveilige geëscaleerde situatie voor een inwoner, buurt wijk is er één te veel is.

4. Gezondheidsbescherming en-bevordering in het sociale en fysieke domein

De maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen jaren hebben aangetoond dat er nieuwe bedreigingen voor de publieke gezondheid zijn die buiten het zorgdomein vallen. Onder andere daarom zijn initiatieven, zoals het GALA en de Omgevingswet in het leven geroepen. Daarnaast vloeit dit thema direct voort uit de Landelijke Gezondheidsnota. Met gerichte aandacht voor dit thema kunnen we aanzienlijke gezondheidswinst boeken voor kwetsbare groepen. Dit zal niet alleen leiden tot kostenbeheersing in de zorguitgaven maar ook binnen het sociaal domein.

De omgeving waarin mensen wonen, werken en leven is één van de factoren die hun gezondheid beïnvloedt. Deze omgeving is zowel fysiek als sociaal van aard. De fysieke en sociale leefomgeving zijn nauw met elkaar verbonden: een gezond en toegankelijk ingerichte fysieke leefomgeving kan bijdragen aan een gezonde sociale leefomgeving en andersom.

Vanuit maatschappelijke ontwikkelingen groeit de noodzaak voor een andere wijk- en buurtinrichting, zowel sociaal als fysiek. We zetten in op een inrichting die de zelf- en samenredzaamheid van de bewoners vergroot en die de gezondheid bevordert, zoals een sterk verenigingsleven en actieve vrijwilligersorganisaties. Ook stimuleren we een leefomgeving, die een gezonde leefstijl vergemakkelijkt, zoals rookvrije schoolpleinen, wandel- en fietspaden, kinderspeeltuintjes in de wijk, buurt of dorp en beweegmogelijkheden voor ouderen. Hierbij rekening houdend met de klimaatverandering en de energietransitie. Daarnaast willen we een inrichting bevorderen die samenwerking tussen sectoren zoals welzijn, gezondheid, onderwijs, cultuur, vrijwilligersorganisaties en woningbouw ten goede komt.

Daarnaast zetten we ons in om beter voorbereid te zijn op epidemieën en pandemieën en willen we het vaccinatienetwerk verstevigen. Dit omvat onder andere de verdere ontwikkeling van hoogwaardige vaccinatiezorg, die zowel fysiek als digitaal gemakkelijk toegankelijk is voor inwoners. Hierbij geloven we dat we het meest bijdragen aan het bevorderen van (het volledige spectrum van) gezondheid en veiligheid door het ondersteunen van de meest kwetsbare bevolkingsgroepen.

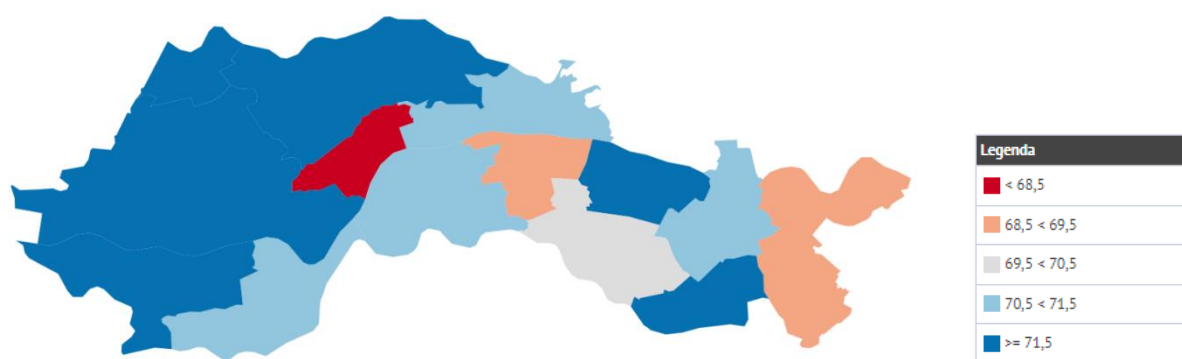
Speerpunten:

- Versterken van de sociale basis in wijken, buurten en gemeenschappen door onder andere het verder ontwikkelen van zelf- en samenredzaamheid van inwoners (bv. door eenzaamheidsprogramma's).
- Verder versterken van de samenwerking met relevante netwerkpartners (welzijn, lokale toegang, onderwijs, woningbouw).
- De GGD ontwikkelt zich als expert en vaak ook als regisseur in (het managen van) de keten van gezondheid en (sociale) veiligheid. Wij helpen deze keten te versterken.
- Borgen van de inzet van de GGD ten aanzien van het versterken van pandemische paraatheid.
- Verstevigen vaccinatienetwerk.
- Doorontwikkeling en integrale advisering van gemeenten over de inrichting van een gezonde leefomgeving in het kader van de Omgevingswet.

Bijlage 1. Gezondheidssituatie inwoners

Algemeen

Met de meeste inwoners van Gelderland-Zuid gaat het goed. Ze voelen zich gezond en gelukkig. Dit neemt wel af met de leeftijd en het percentage is na de coronacrisis afgenomen. Ook verschilt de ervaren gezondheid per opleidingsniveau; theoretisch geschoolden voelen zich vaker gezonder dan praktisch geschoolden (81% tegen 56%) t.o.v. 85% en 66% in deze groepen in 2020⁸.

Figuur 1. Percentage volwassenen per gemeente wat gezondheid als (zeer) goed ervaart (2022)⁹.

De levensverwachting in Gelderland-Zuid (81,4 jaar) ligt iets lager dan gemiddeld in Nederland (81,7 jaar). Door de coronapandemie kwam er een eind aan de jarenlange stijging. Meer ziekten worden chronisch. Ook door de dubbele vergrijzing (groep ouderen wordt groter en gemiddelde leeftijd wordt hoger) neemt het aantal ouderen met chronische ziekten en beperkingen toe. In Gelderland-Zuid geeft 27% van de 18-64-jarigen aan 1 of meer langdurige ziekten of aandoeningen te hebben, waar dit door 47% van de 65-plussers wordt genoemd.

Tabel 1. Percentage volwassenen met 1 of meer langdurige ziekten/aandoeningen naar opleidingsniveau en leeftijdsgroep (2022)⁹.

Opleidingsniveau	Totaal (%)	18-64 jaar (%)	65 plussers (%)
Alle volwassenen	32	27	47
Lo, mavo, lbo	41	35	48
Havo, vwo, mbo	29	26	45
Hbo, wo	28	25	47

Binnen Gelderland-Zuid zijn de verschillen in gezondheid groot. Het is een regio met een grote diversiteit. Dit betreft diversiteit qua verstedelijking (van plattelandsdorpen tot universiteitsstad) maar ook zijn er grote verschillen in religie, politieke kleur en opleidingsniveau. In het kader van het Integraal Zorgakkoord (IZA) zijn voor de twee subregio's (Rijk van Nijmegen en Regio Rivierenland) regiobeelden gepubliceerd op <https://www.dejuistezorgopdejuisteplek.nl/regiobeelden/#nijmegen>. Binnen deze regiobeelden worden de verschillen doorgaans ook per gemeente gepresenteerd om zo de opgaven en knelpunten in de regio inzichtelijk te maken.

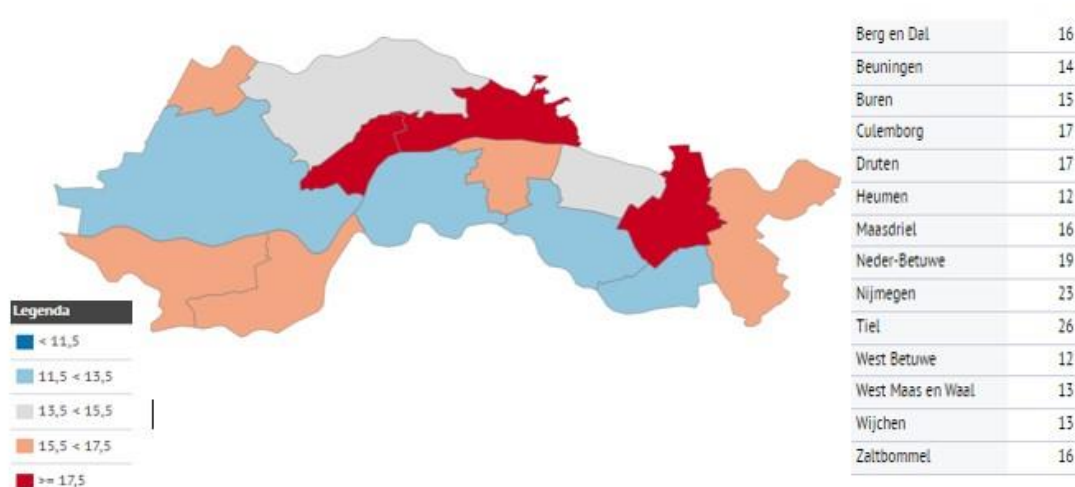
⁸ <https://onderzoek.ggd gelderlandzuid.nl/gezondheidsmonitor-volwassenen-2020-2021/gezondheid/>

⁹ Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022, GGD'en, CBS en RIVM

Verschil in gezondheidskansen

De algemene ontwikkelingen die zich voordoen in Nederland gelden ook voor Gelderland-Zuid: toename van vergrijzing, het bestaan van kwetsbare groepen en een duidelijk verschil in gezondheidskansen afhankelijk van achtergrond en (financiële) positie in de maatschappij. Zo is er sprake van een toename in problematiek bij kwetsbare doelgroepen, bijvoorbeeld zorgen over bestaanszekerheid, lage gezondheidsvaardigheden en ongezonde leefstijl.

Binnen Gelderland-Zuid geeft 18% van de volwassenen aan dat zij de afgelopen 12 maanden moeite hadden met rondkomen. De resultaten voor moeite met rondkomen uitgesplitst per gemeente en per leeftijd en opleidingsniveau staan in onderstaande figuur en tabel, mede om te benadrukken dat verschillen enorm uiteenlopen.

Figuur 2. Percentage volwassenen wat per gemeente aangeeft de afgelopen 12 maanden moeite met rondkomen te hebben (2022)⁹.

Tabel 2. Percentage volwassenen wat per leeftijdsgroep en opleidingsniveau aangeeft de afgelopen 12 maanden moeite met rondkomen te hebben (2022)⁹.

Opleidingsniveau	Totaal (%)	18-64 jaar (%)	65 plussers (%)
Alle volwassenen	18	21	11
Lo, mavo, lbo	23	30	14
Havo, vwo, mbo	23	25	11
Hbo, wo	12	14	5

Onze kinderen en jongeren groeien over het algemeen gezond op. Echter, kansenongelijkheid ontstaat al tijdens de zwangerschap. Zo kunnen roken en stress invloed hebben op de ontwikkeling van het kind. Wanneer een gezin moeite heeft met rondkomen, is het lastiger om kinderen gezond en gelukkig te laten opgroeien, waardoor intergenerationeel overdracht ontstaat. Ook factoren zoals opleidingsniveau van de ouders, het al dan niet hebben van 1000 euro voor onverwachte noodzakelijke uitgaven of een 1-ouder gezin zijn van invloed op de gezondheid van de jeugd. De effecten van moeite met rondkomen op kinderen en gezinnen zijn te lezen in de [factsheet kwetsbare gezinnen](#).

Moeite met rondkomen is gerelateerd met verhoogd risico op andere gezondheidsproblemen, zoals roken, overgewicht en overmatig alcoholgebruik, maar ook is er een sterke associatie met stress, eenzaamheid en risico op angststoornis of depressie. Voor regio Rivierenland zien we dat 9,5% van de inwoners (zeer) ernstig eenzaam is; voor de groep personen zonder moeite met rondkomen, was dit 6,1%, terwijl 26,8% uit de groep personen met enige/grote moeite met rondkomen aangeeft (zeer) ernstig eenzaam te zijn.

Tabel 3. Percentage voor een aantal indicatoren uit de volwassenen monitor, uitgesplitst naar “moeite met rondkomen” (2022)⁹.

GEZONDHEID VOLWASSENEN (in percentages)	Geen moeite met rondkomen	Enige/grote moeite met rondkomen
(zeer) ernstig eenzaam	6,1	26,8
Hoog risico op angststoornis of depressie	3,3	18,8
Obesitas	13,1	29,5

Mentale gezondheid

Er zijn zorgen over maatschappelijke en mentale weerbaarheid, vooral bij jongvolwassenen. Het Kabinet wil daarom het Preventieakkoord uitbreiden met ‘mentale weerbaarheid’. Mentale gezondheid is ook één van de thema's in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

In Gelderland-Zuid heeft 21% van de inwoners van 18 jaar en ouder psychische klachten ervaren in het najaar van 2022. Dit is gelijk aan Nederland. Vooral volwassenen tot 35 jaar hebben psychische klachten. Vrouwen hebben vaker psychische klachten dan mannen (23% t.o.v. 18%). Een matig tot hoog risico op een angststoornis of depressie zien we voor 49% van de volwassenen, uitgesplitst naar geslacht is dit voor 55% van de vrouwen t.o.v. 43% van de mannen. Bovendien heeft 11% van de inwoners van de regio een enkele keer of zelfs vaak, serieus nagedacht over suicide. Risicogroepen: kwetsbare jongeren van 10-30 jaar en blanke mannen van middelbare leeftijd.

Veerkracht is een nieuw speerpunt in beleid en sluit aan bij het concept Positieve Gezondheid. Veerkrachtige mensen vinden het minder moeilijk om zich door stressvolle gebeurtenissen heen te slaan en veren na een moeilijke periode meestal snel en gemakkelijk weer terug. Van de volwassen inwoners heeft 15% een lage veerkracht, dit komt vaker voor bij inwoners met een l(b)o/mavo-opleiding.

Tenslotte komt eenzaamheid veel voor. In de regio voelt 44% van de inwoners zich matig tot (zeer) sterk eenzaam, waarbij we ook grote verschillen naar opleidingsniveau zien.

Leefstijl

Bij positieve gezondheid staat niet de ziekte, maar een betekenisvol leven centraal. Uit onderzoek blijkt namelijk dat het mensen niet alleen gaat om hun lichamelijke gezondheid. Mensen vinden vooral een betekenisvol leven belangrijk. De nadruk ligt op de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens. En niet op de beperkingen of ziekte zelf¹⁰. Een gezonde leefstijl is hierin een belangrijke pijler.

¹⁰ <https://ggdgelderlandzuid.nl/gezond-leven/leefstijl/positieve-gezondheid/>

Overgewicht blijft een groot probleem spelen: na roken de belangrijkste oorzaak van ziekten in Nederland volgens het Nationaal Preventieakkoord. In de regio heeft 49% van de inwoners van 18 jaar en ouder overgewicht: 34% matig overgewicht en 15% ernstig overgewicht. Dit is gelijk aan Nederland (50%)¹¹. Daarnaast voldoet 48% van de volwassen inwoners aan de Nederlandse Beweegrichtlijn.

Samen met overgewicht zijn problematisch alcoholgebruik en roken de speerpunten van het Nationaal Preventieakkoord. 15% van de inwoners van de regio rookt tabak. Dit is gedaald ten opzichte van 2020. Mannen en jongvolwassenen roken vaker. Naarmate de leeftijd stijgt, neemt het aantal rokers af. Er is een sterke relatie met het opleidingsniveau: mensen met een lo/lbo/mavo-opleiding roken meer dan twee keer zo vaak dan mensen met een mbo/havo/vwo-opleiding.

41% van de inwoners in de regio van 18 jaar en ouder drinkt helemaal niet of niet meer dan één glas alcohol per dag en voldoet hiermee aan de huidige richtlijn.

Tenslotte vormt voeding een belangrijke pijler binnen leefstijl. In de regio eet 44% van de inwoners van 18 jaar en ouder elke dag groente en 39% eet elke dag fruit. In vergelijking met 2020 is het dagelijks eten van groente (46%) en fruit (41%) gelijk gebleven¹¹.

Vitaal ouder worden

Er is een dalende trend te zien in het percentage inwoners dat regie heeft over het eigen leven, wat leidt tot minder toegankelijkheid tot de zorg en meer zorgconsumptie. Wanneer mensen namelijk in staat zijn om voor zichzelf te zorgen en hun dagelijkse activiteiten zelfstandig uit te voeren, hebben ze minder behoefte aan professionele medische zorg of ondersteuning. Ze zijn bijvoorbeeld in staat om zelfstandig om te gaan met milde gezondheidsproblemen of maken gebruik van informele zorgbronnen, zoals familie of vrienden, in plaats van professionele zorg. Aan de andere kant kan een verminderde zelfredzaamheid leiden tot een toename van het zorggebruik¹². Daarnaast speelt eenzaamheid en daarmee samenhangende psychische problemen een grote rol bij vitaal ouder worden. Hierbij geldt dat de aanwezigheid van een sociaal netwerk informele zorg of mantelzorg mogelijk en makkelijker maakt.

Druk op dagelijkse leven jongvolwassenen

Meer dan 1 op de 5 jongeren van de regio Rijk van Nijmegen ervaart naar eigen zeggen heel vaak stress en meer dan 2 op de 5 inwoners tussen de 18 en 34 jaar kampt met eenzaamheid. Vanzelfsprekend is er hierdoor een toename van het GGZ-gebruik. Naast het versterken van de jongere zelf (door bijvoorbeeld de mentale weerbaarheid te vergroten) is het ook van belang om aandacht te hebben voor omgevingsfactoren, zoals kanselijkheid in het onderwijs, ongunstige woonomstandigheden, laaggeletterdheid, armoede en schulden, prestatiedruk, en druk door gebrek aan sociale steun. Hierin monitoren wij alle kinderen in Gelderland-Zuid waarin wij onderscheid aanbrenge tussen veerkrachtige kinderen (80%) en kwetsbare en beschadigde kinderen (20%). De GGD houdt alle kinderen in beeld, wel zet zij lichtere monitoringsvormen in bij veerkrachtige kinderen dan bij de overige twee categorieën.

Zo'n twintig jaar geleden had 1 op de 27 kinderen een vorm van jeugdhulp. Tegenwoordig is dat getal landelijk 1 op de 7. Dit terwijl er geen enkel vorm van bewijs is dat de jeugd van toen het beter heeft dan de jeugd van toen. Het lijkt er eerder op dat we – als samenleving – in de tijd steeds meer eisen zijn gaan stellen aan onze jeugd. De toename in zorggebruik komt met name door psychische en psychosociale problemen. De druk op het dagelijks leven bij de jeugd is groot, zowel de druk die de omgeving ze oplegt maar ook de druk die ze zichzelf opleggen. Opgroeien in een prestatie maatschappij gaat gepaard met stress hetgeen zorgt voor allerlei problemen, waaronder een

¹¹ Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022, GGD'en, CBS en RIVM

¹² Regiobeeld Rijk van Nijmegen 2023

stijgende zorgconsumptie, een groeiende afhankelijkheid van zorg en (daarmee samenhangend) een dalende zelfredzaamheid. Ook in onze regio ervaart grofweg de helft van de jeugd vaak prestatiedruk en (heel) vaak stress.

Informatie per gemeente, dorp of wijk

De GGD rapporteert over de gezondheidssituatie aan de individuele gemeenten in Gelderland-Zuid, zodat zij (gezondheids)beleid kunnen ontwikkelen en uitvoeren dat past bij hun inwoners. Speciale aandacht is er voor gezondheidsverschillen en de kwetsbaren in de samenleving met als doel juist ook bij deze mensen het gezondheidspotentieel zoveel mogelijk te benutten.

Informatie en interactieve dashboards met relevante cijfers per gemeente, dorp of wijk in Gelderland-Zuid, afkomstig van onze grootschalige vragenlijstonderzoeken onder de diverse leeftijdsgroepen (de gezondheidsmonitors) zijn te vinden op de [website van GGD Gelderland-Zuid via Gezondheid in Cijfers](#). De GGD biedt hiermee een groeiend aantal integrale inzichten over de publieke gezondheid in Gelderland-Zuid, om hiermee juiste informatie te kunnen leveren ten behoeve van het gemeentelijk gezondheidsbeleid.

Impact van (corona)crisis

De coronacrisis is gestart als een gezondheidscrisis en heeft door het langdurige karakter een grote impact gehad op de maatschappij, zowel economisch als sociaal-maatschappelijk. Bijna alle inwoners zijn minder gaan bewegen. Bij jongeren zien we flink meer mentale gezondheidsproblemen en zorgen over de toekomst. De kansenongelijkheid in het onderwijs is toegenomen. In het algemeen zijn er grotere maatschappelijke en gezondheidsverschillen ontstaan, juist bij mensen in kwetsbare situaties.

Bijlage 2. Terugblik Meerjarenstrategie 2020-2023

De meerjarenstrategie 2020-2023 is in april 2020 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van GGD Gelderland-Zuid. De meerjarenstrategie geeft de ontwikkelrichting aan van de GGD.

Om de meerjarenstrategie zichtbaar te maken en onder de aandacht te houden is een [online magazine](#) ontwikkeld. Hierin is - voor gemeenten, voor onze samenwerkingspartners en ook voor onze GGD-medewerkers - zichtbaar gemaakt hoe we hebben gewerkt aan de meerjarenstrategie door middel van concrete verhalen. In dit [online magazine](#) vind je de nota, een samenvatting en uitleg over de [twee leidende principes](#) en de [vier strategische thema's](#).

In het magazine hebben we, via verhalen van medewerkers en samenwerkingspartners, in beeld gebracht hoe we - in de praktijk - hebben gewerkt aan de (leidende principes en de strategische thema's uit de) meerjarenstrategie 2020-2023. Het online magazine is in de jaren 2020 t/m 2023 gevuld, zodat we nu (na vier jaar) een beeld hebben van de ontwikkelingen en resultaten die we op het terrein van de [strategische thema's](#) uit de meerjarenstrategie met elkaar hebben doorgemaakt en bereikt.

Hieronder geven we een korte terugblik op de vier strategische thema's. Voor uitgebreide informatie verwijzen we naar het [online magazine](#).

Informatiegestuurde aanpak van maatschappelijke opgaven

Het programma 'Onderzoek, informatie en advies' (OIA) geeft vorm aan dit strategische thema, waarin verdiepende inzichten over gezondheid en veiligheid verkregen worden. We werken continu aan het optimaliseren van een veilige en schaalbare technische infrastructuur voor de opslag en verwerking van data. Informatiegestuurd werken werd heel relevant tijdens de coronapandemie. In deze periode namen wij deel aan een langlopend (panel)onderzoek en hebben we inzicht verkregen in het gedrag van inwoners. Dit heeft als input gediend voor regionale en landelijke maatregelen¹³. Vanzelfsprekend hebben wij in deze periode de gemeenten ook voorzien van data op het terrein van de vaccinatiegraad in hun gemeente.

In 2022 is een nieuwe applicatie in gebruik genomen, waarmee we goed (digi)toegankelijke inzichten kunnen realiseren, die we openbaar kunnen publiceren. Ook zijn we bezig geweest met het ontwikkelen van dashboards voor onze GGD waarmee stuur- en beleidsinformatie van verschillende afdelingen snel inzichtelijk zijn, onder andere voor gemeenten¹⁴. We hebben alle datastromen ingericht en klaargemaakt voor de lancering van gezondheidincijfers.ggd gelderlandzuid.nl in juni 2023. Zowel bij het opstellen van de regioplannen voor GALA/IZA als de advisering aan gemeenten over de ketenaanpakken voor GALA, hebben de dashboards en informatiegestuurd werken hun meerwaarde bewezen.

Adviseren over preventie en verbinden van collectieve preventie met persoonsgerichte zorg

Om onze kerntaak 'Gezondheidsbevordering' goed uit te kunnen voeren is het belangrijk om in de gemeenten, wijken en scholen aanwezig te zijn. Dit sluit ook aan op twee speerpunten die wij hadden geformuleerd voor deze periode: collectieve aanpak van GGD, onderwijs en kinderopvang in belang van een gezonde jeugd, en aandacht voor de meest kwetsbare wijken en buurten en kwetsbare groepen. In 2021 hebben we daarom de gemeenteteams ontwikkeld. Daarin werken de GGD'ers van verschillende afdelingen samen om in te kunnen spelen op specifieke behoeften en zo maatwerk te bieden¹⁵. Vanuit dit strategische thema en n.a.v. behoeften van huisartsen is een gezondheidsmakelaar in 2020 gestart met het Leefstijlspreekuur in Tiel¹⁶. De huisartsen merkten dat veel patiënten

¹³ <https://meerjarenstrategie.ggd gelderlandzuid.nl/2020-2023/gedrag-corona>

¹⁴ Jaarverslag 2021 GGD Gelderland-Zuid

¹⁵ bestuursversie jaarverslag 2021 GGD Gelderland-Zuid

¹⁶ <https://meerjarenstrategie.ggd gelderlandzuid.nl/2020-2023/het-leefstijlspreekuur>

gezondheidsklachten hadden vanwege hun leeftijd, maar zelf hadden ze geen tijd en kennis om deze patiënten te begeleiden. In het leefstijlspreekuur zijn patiënten - door een GGD-professional- heel gericht doorverwezen naar ondersteuning en leefstijlaanbod dichtbij huis. Door het grote succes waarbij 150 mensen de afgelopen twee jaar zijn doorverwezen naar het collectieve aanbod in hun wijk, wordt er nu gekeken of meer gemeenten interesse hebben in deze aanpak.

Een ander project is onze GroeiGids app en website waarmee ouders toegang hebben tot up-to-date betrouwbare informatie over de ontwikkeling, gezondheid en opvoeding van hun kind. Na een half jaar maken ruim 750 ouders uit onze regio er al gebruik van. We zijn er nu voor ouders met vragen over hun kind van 0-12 jaar¹⁷. Daarnaast zijn er tal van andere projecten uitgevoerd binnen dit strategische thema, zoals het 'Opvoeden en Loslaten' project, Vitaal ouder worden en het programma Nu Niet Zwanger. Wij verwijzen u voor alle overige projecten naar de verschillende [jaarverslagen](#) van de GGD en het [online magazine meerjarenstrategie 2020-2023](#).

Investeren in de verbinding tussen zorg en veiligheid

De twee domeinen zorg en veiligheid raken elkaar steeds meer binnen gemeenten. Ambulantisering, ketensamenwerking (onder andere bij Veilig Thuis) en de ontwikkelingen rond personen met verward gedrag en de Wet verplichte GGZ hebben de domeinen zorg en veiligheid dicht bij elkaar gebracht. Binnen dit strategisch thema is een groot aantal resultaten te benoemen. Een paar voorbeelden:

Housing First: een initiatief uit Amerika dat in de jaren negentig ontstond. Het idee erachter is dat daklozen met ernstige psychische problemen al dan niet met verslavingsproblemen, eerst een huis krijgen en daarbij intensieve begeleiding. In 'Housing first' werken de GGD, Leger des Heils, het RIBW, Iriszorg, woningscorporaties, politie en gemeente Nijmegen intensief met elkaar samen¹⁸.

Voor de uitvoering van de maatregel Tijdelijk Huisverbod (THV) werkt Veilig Thuis samen met een Hulpofficier van Justitie (hOVJ) van de politie. Een samenwerking die essentieel is voor een veilige situatie doordat het mogelijk is om de situatie vanuit meerdere perspectieven te belichten, ondersteunt door heldere procedures en een duidelijke bijdrage op basis van expertise¹⁹.

Politie, Regionaal Ambulance Vervoer (RAV), IrisZorg, ProPersona (GGZ), het GGD-meldpunt Bijzondere Zorg en het Interventieteam werken samen aan een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag. De afgelopen jaren zijn er goede vorderingen gemaakt, onder andere de oprichting van een crisisbeoordelingskamer voor personen met verward gedrag (waar de beoordeling plaatsvindt van patiënten) en het actieplan passend vervoer. De huidige en toekomstige ontwikkelingen liggen op het vlak van preventie, een sterke sociale basis en het organiseren van passende ondersteuning en zorg dichtbij de mensen.

Gezondheidsbescherming in het sociale en fysieke domein

Dit strategische thema is de afgelopen jaren met name gedomineerd door de aanpak van het coronavirus. Hierdoor hebben wij goede invulling gegeven aan ons speerpunt om ons vaccinatienetwerk te versterken. Hier hadden wij speciale aandacht voor de vaccinatie van bijzondere doelgroepen, waaronder arbeidsmigranten, dak- en thuislozen, zwerfjongeren, vrouwen in de vrouwenopvang en ongedocumenteerden. Om uitbraken binnen deze groepen te voorkomen is er een concreet plan opgesteld en samenwerking gezocht met relevante partijen²⁰. Daarnaast hebben wij de afgelopen jaren vanuit de GGD in het kader van dit strategische thema geïnvesteerd in de opbouw van netwerken, zoals bijvoorbeeld het netwerk GAIN: het Gelders Antibiotica-resistentie en Infectie-preventie Netwerk²¹. Tevens werden op het terrein van gezondheidsbescherming regionale

¹⁷ <https://meerjarenstrategie.ggdgelderlandzuid.nl/2020-2023/groiegids-betrouwbare-informatie-over-opgroeien-en-opvoeden>

¹⁸ <https://meerjarenstrategie.ggdgelderlandzuid.nl/2020-2023/housing-first>

¹⁹ <https://meerjarenstrategie.ggdgelderlandzuid.nl/2020-2023/tijdelijk-huisverbod-bij-huiselijk-geweld>

²⁰ <https://meerjarenstrategie.ggdgelderlandzuid.nl/2020-2023/vaccineren-bijzondere-doelgroepen-deel-1>

²¹ <https://meerjarenstrategie.ggdgelderlandzuid.nl/2020-2023/samenwerken-corona>

netwerken opgebouwd die de samenwerking ten behoeve van het bestrijden van het coronavirus vergemakkelijkte.

Bovendien is er invulling gegeven aan dit strategische thema met o.a. de ontwikkeling van lokale hitteplannen, PrEP-zorg en voorlichting voor schurft. Zie voor meer informatie het [online magazine meerjarenstrategie 2020-2023](#).

Actualisatie van de strategische thema's

Zoals hierboven te lezen is, zijn de bovengenoemde strategische thema's nog actueel en 'springlevend'. Mede daarom heeft er een actualisatie plaatsgevonden van de strategische thema's. Deze actualisatie en de manier waarop we voortbouwen op de resultaten van 2020-2023 met bijbehorende actuele speerpunten voor de komende jaren vindt u in hoofdstuk 4 van dit document (Meerjarenstrategie GGD 2024-2027).

CONCEPT